

Sector in de kijker: De West-Vlaamse diepvriessector

Hans Desmyttere
*Afdelingshoofd Sociaal-Economisch Beleid
WES Onderzoek & Advies*

Inleiding

De economische structuur van West-Vlaanderen wordt in belangrijke mate getypeerd door het relatief rurale karakter van de provincie. In tal van West-Vlaamse deelgebieden blijft de primaire sector “land- en tuinbouw” – ondanks de regressieve evolutie die deze sector typeert – het ruimtelijk-economisch beeld bepalen. Wanneer de productiestructuur in een ruimer verband wordt benaderd, stellen we vast dat naast de land- en tuinbouw als primaire sector talrijke aanverwante (sub)sectoren in relatie staan met de land- en tuinbouw, zijnde onder meer de agrovoedingsindustrieën (groenten, vlees, zuivel, enz.) en de toeleveringsbedrijven (landbouwmachines, veevoerders, zaden, fytofarmaceutische producten, stalinrichting, enz.). Dit geheel wordt ook het “agro-voedingscomplex” genoemd. Deze cluster van activiteiten is sterk vertegenwoordigd in West-Vlaanderen. Hierbij denken we onder meer aan de diverse diepvries-bedrijven, de REO-veiling te Roeselare, de suikerfabriek te Veurne, enz..

In dit artikel wensen we één van deze aanverwante sectoren, namelijk de West-Vlaamse diepvriessector, in de kijker te stellen door achtereenvolgens de volgende elementen te behandelen:

- Afbakening en historiek van de diepvriessector;
- Tewerkstelling (geografische spreiding, evolutie, tewerkstellingskenmerken,...);
- Belang van de sector inzake productie en export;
- Financiële analyse;
- Tendensen, opportuniteiten en bedreigingen.

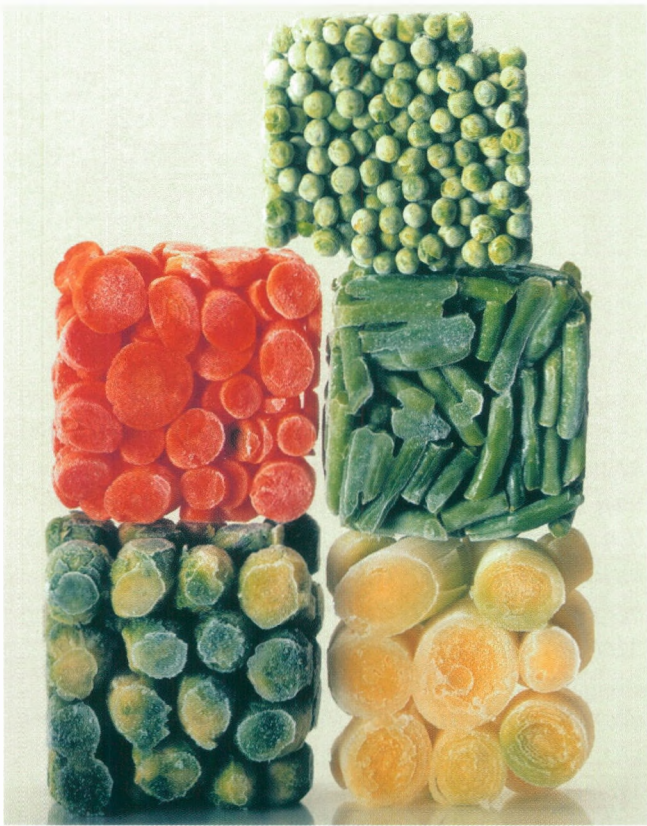

foto: Jean Godecharle

Korte historiek en afbakening van de sector

Onze contreien hebben de eerste diepvriesproducten leren kennen tijdens WO II. Het is evenwel pas in de jaren zestig dat de eerste diepvriesbedrijven werden opgestart in West-Vlaanderen, met als eerste in de rij nv Pinguin die door de familie Dejonghe werd opgericht. Nadien is er tot midden de jaren tachtig een forse stijging geweest van het aantal bedrijven (tot ongeveer 15). De oprichters waren meestal landbouwers, groentehandelaars, vlasbewerkers of conserveurs. Vele van deze bedrijven (meestal familie-bedrijven) werden destijds dus opgericht in functie van een noodzakelijke reconversie¹.

Op heden concentreren de meeste Belgische diepvries-groentebedrijven zich in West-Vlaanderen. Ook al is de diepvriesgroenteverwerkende nijverheid de belangrijkste, toch omvat de diepvriessector nog andere subsectoren.

Tabel 1
Aantal vestigingen en bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen in de diepvriessector, per subsector

NACE-code	Subsector	Aantal vestigingen	Bezoldigde tewerkstelling
15.112	Productie van diepgevroren vlees	0	0
15.122	Productie van diepgevroren vlees en gevogelte	0	0
15.132	Productie van diepgevroren vleeswaren	0	0
15.202	Productie van diepgevroren vis en visproducten	3	123
15.312	Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	5	511
15.332	Productie van diepgevroren groenten	17	1.707
15.520	Vervaardiging van consumptie-ijs	8	704
Totaal diepvriessector		33	3.045

Bron: RSZ, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Immers, in 2000 werden via de RSZ-statistieken 33 vestigingen geteld die actief zijn in de diepvriesverwerking van respectievelijk groenten, vis, visproducten, aardappel-producten en consumptie-ijs. Al deze subsectoren worden in de hierna volgende analyse opgenomen.

Tabel 1 duidt de afbakening aan van de diepvriessector. Uit de RSZ-statistieken blijkt dat in West-Vlaanderen in 2000 de meeste vestigingen (17) diepvriesgroenten produceren, gevolgd door consumptie-ijs (8), diepgevroren aardappelbereidingen (5) en ook diepgevroren vis en visproducten (3). Geen enkele vestiging is in West-Vlaanderen aanwezig binnen de subsectoren productie van diepgevroren vlees, gevogelte en vleeswaren. Hierbij moet er wel op worden gewezen dat deze sectorindeling is gebaseerd op de NACE-code die via de RSZ werd toegewezen aan deze vestigingen. Bedrijven met gemengde activiteiten (groenten in conserven en diepvries) zoals Dujardin Kortemark (voorheen Bonduelle Kortemark) krijgen slechts één code toegewezen, waardoor ze slechts aan één sector kunnen worden toegewezen.

Evolutie van de tewerkstelling

Het aantal inrichtingen en de bezoldigde tewerkstelling geven een eerste indicatie van het economisch belang van de diepvriessector in West-Vlaanderen. Uit tabel 1 kunnen we reeds afleiden dat volgens de RSZ-statistieken in 2000 in West-Vlaanderen 33 diepvriesbedrijven actief waren met een totale tewerkstelling van 3.045 werknemers.

Circa 30% van deze tewerkstelling situeert zich in het Westhoek-arrondissement Ieper en 29% in het arrondissement Tielt (zie **tabel 2**). De overige arrondissementen die in belangrijke mate bijdragen tot de tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriessector zijn Roeselare (17%), Oostende (14%) en Kortrijk (13%). De diepvriesbedrijven in het arrondissement Brugge vertegenwoordigen met hun vier vestigingen amper 0,4% in de betreffende tewerkstelling in West-Vlaanderen. De Westhoek-arrondissementen Diksmuide en Veurne hebben volgens de RSZ-statistieken

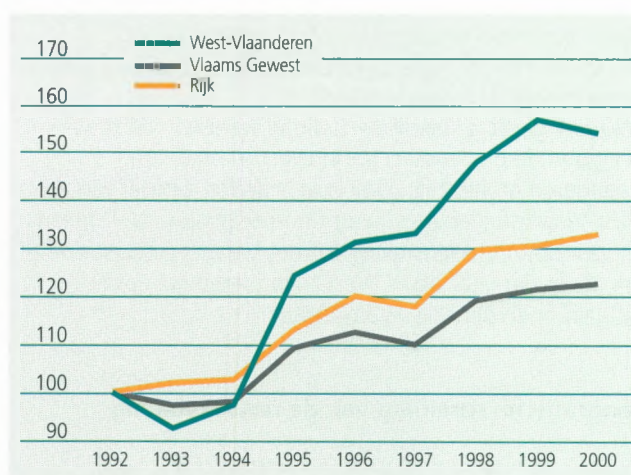
geen vestigingen met hoofdzakelijk diepvriesindustrie-activiteiten.

Ten opzichte van 1992 is de West-Vlaamse diepvriessector gegroeid met 26,9% inzake aantal inrichtingen en met 53,9% inzake tewerkstelling. Opmerkelijk hierbij is dat deze relatieve groei in West-Vlaanderen op het vlak van het aantal inrichtingen kleiner was dan gemiddeld in Vlaanderen (+47%) en het Rijk (+55%), terwijl de procentuele groei van de tewerkstelling wel groter was dan in Vlaanderen (+23%) en het Rijk (+33%).

Deze stijgingen in West-Vlaanderen zijn de resultante van een vermeerdering van het aantal vestigingen en de tewerkstelling in de arrondissementen Ieper, Kortrijk, Oostende en Tielt. In het arrondissement Roeselare is het aantal vestigingen constant gebleven, terwijl er in de tewerkstelling in de diepvriessector een toename wordt genoteerd. Opmerkelijk is wel de groei van de diepvriessector in het arrondissement Ieper. Het aantal diepvriesbedrijven is er gestegen van 5 tot 8 vestigingen, terwijl de

Figuur 1

Evolutie van de tewerkstelling in de diepvriessector, 1992-2000, index 1992=100

Bron: RSZ, verwerking: WESONDERZOEK & ADVIES

Tabel 2

Evolutie van het aantal inrichtingen en de bezoldigde werkgelegenheid in de diepvriessector in de West-Vlaamse arrondissementen, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en het Rijk, 1992-2000

Arrondissement	1992		2000	
	Inrichtingen	Tewerkstelling	Inrichtingen	Tewerkstelling
Brugge	5	24	4	14
Diksmuide	0	0	0	0
Ieper	5	472	8	913
Kortrijk	3	223	6	383
Oostende	2	325	3	348
Roeselare	6	368	6	508
Tielt	5	567	6	879
Veurne	0	0	0	0
West-Vlaanderen	26	1.979	33	3.045
Vlaams Gewest	62	4.036	91	4.949
Rijk	88	4.378	136	5.803

Bron: RSZ, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

■ Groenten bestemd voor diepvriesverwerking worden in deze specifieke houten kisten aangevoerd.

tewerkstelling is gestegen met 93% (van 472 tot 913 werknemers), waarbij het arrondissement Tielt van de eerste plaats werd verdrongen.

Figuur 1 geeft de jaarlijkse evolutie weer van de tewerkstelling in de diepvriessector in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk. Ook hier is de forse groei van de West-Vlaamse diepvriessector uit af te leiden. Wel stellen we vast dat, in tegenstelling tot het Vlaams Gewest en het Rijk, de tewerkstelling in West-Vlaanderen lichtjes is gedaald in de periode 1999-2000.

Geografische spreiding van de tewerkstelling

Zoals reeds bleek uit tabel 2, toont **figuur 2** duidelijk aan dat de tewerkstelling in de diepvriesnijverheid zich in belangrijke mate situeert in het midden van West-Vlaanderen en vooral op het vlak van diepvries-

groenten. Kenmerkend zijn de grote concentraties in Ardooie (820 tewerkgestelden), Staden (508) en Langemark-Poelkapelle (671).

De diepvriesactiviteiten in Oostende zijn ook aanzienlijk (circa 350 tewerkgestelden, waarvan 35% de diepvriesvisproductie betreft en toch nog 65% diepvriesaardappelproducten).

Verdeling naar grootteklasse

Uit **tabel 3** kunnen we globaal afleiden dat in 2000 ongeveer 75% van de diepvriesinrichtingen zich situeren in de tewerkstellingsklassen tussen 20 en 500 tewerkgestelden. Het meeste bedrijven (8 vestigingen of 24% van het totaal aantal diepvriesinrichtingen) komen voor in de grootteklasse "20-50 tewerkgestelden". Doen we eenzelfde analyse op het vlak van het aantal

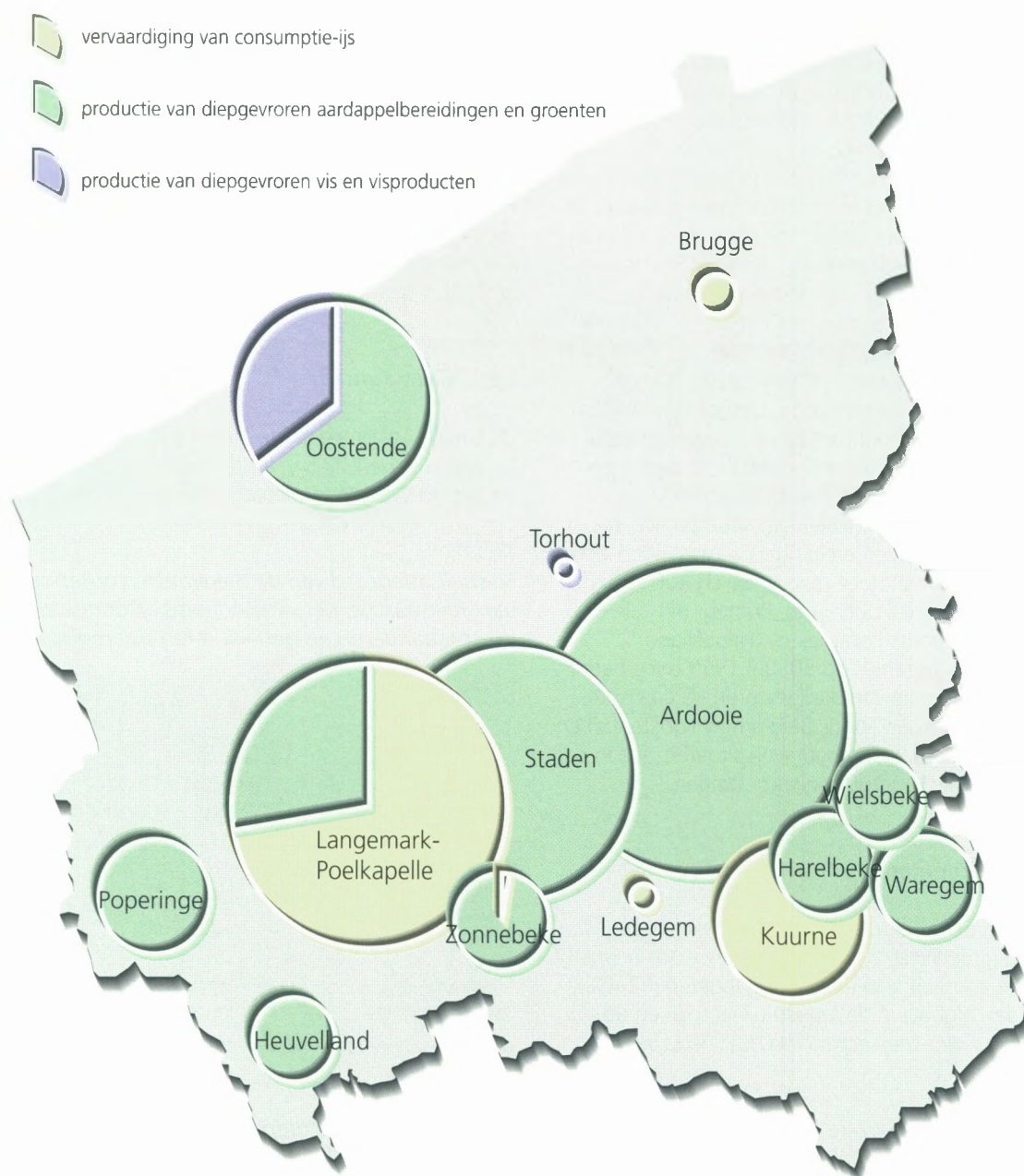
Tabel 3

Aantal inrichtingen en bezoldigde tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriesvestigingen, naar tewerkstellingsklasse

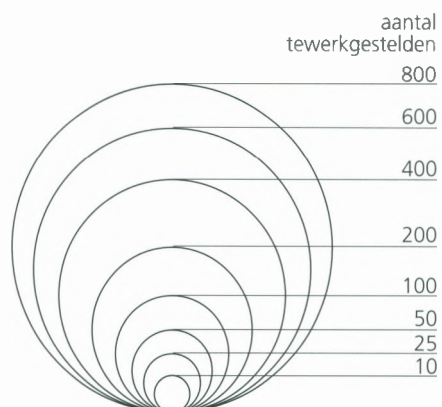
Tewerkstellingsklasse	1992		2000	
	Inrichtingen	Tewerkstelling	Inrichtingen	Tewerkstelling
-5 tew	4	12	5	10
5 - 19 tew	5	46	3	27
20 - 49 tew	5	187	8	308
50 - 99 tew	5	364	6	434
100 - 199 tew	4	532	5	556
200 - 499 tew	3	838	6	1.710
500 - 999 tew	0	0	0	0
1000 en meer	0	0	0	0
Totaal	26	1.979	33	3.045

Bron: RSZ 30 juni 1992-1999, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 2
Geografische spreiding van de tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriessector

Bron: RSZ 30 juni 2000, verwerking: WESONDERZOEK & ADVIES

tewerkgestelden (in plaats van het aantal inrichtingen) dan stellen we vast dat 99% van de tewerkstelling in de diepvriessector voorkomt in de tewerkstellingsklassen tussen 20 en 500 tewerkgestelden. De belangrijkste tewerkstellingsklasse is evenwel deze van 200 tot 500 personen waar in 56% van de diepvriessectortewerkstelling wordt voorzien. Ten opzichte van 1992 zijn het enkel de tewerkstellingsklassen “20 tot 50 tewerkgestelden” en (vooral) “200 tot 500 personen” die hun aandeel in de totale tewerkstelling in de diepvriessector hebben zien stijgen, respectievelijk van 9,4% tot 10,1% en van 42,3% tot 56,2%. Uit de RSZ-statistieken valt het op dat de belangrijkste subsector “productie van diepgevroren groenten” de grootste spreiding kent van het aantal inrichtingen over de diverse tewerkstellingsklassen. Enkele grote namen uit de tewerkstellingsklasse “200-500” zijn: Ardovries nv (Ardoioie), Unifrost nv (Ardoioie), en Pinguin nv (Staden en Ardoioie). De subsector “vervaardiging van consumptie-ijs” kent twee grote bedrijven met een tewerkstelling tussen 200 en 500 personen, namelijk Belgomilk cv (Langemark) en Frisa nv (Kuurne). De overige bedrijven binnen deze subsector hebben een tewerkstelling van minder dan 10 personen. Met uitzondering van MC Cain Foods Belgium nv (Oostende) (200-500 tewerkgestelden) situeren alle diepvriesbedrijven die aardappelbereidingen vervaardigen zich grotendeels in de middenmoot (tussen 50 en 100 tewerkgestelden): Eurofreez nv (Poperinge), Primeur nv (Waregem) en Clarebouts Potatoes nv (Heuvelland). In West-Vlaanderen waren er op 30 juni 1999 twee bedrijven actief in de productie van diepgevroren vis en visproducten, namelijk MC Cain Foods Belgium nv (Oostende) en Morubel nv (Oostende). Beide bedrijven situeren zich in de tewerkstellingsklasse 100-200 tewerkgestelden.

Tewerkstellingskenmerken

Het aandeel van de arbeiders in de totale bezoldigde tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriessector bedraagt 82,0% en is quasi gelijk aan deze in Vlaanderen (82,4%), maar groter dan globaal in de industrie (75,5%) en de globale Belgische diepvriessector (79,0%) (zie **tabel 4**).

Tabel 4
Procentuele verdeling van de bezoldigde tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriesvestigingen, naar werknemersstatuut en geslacht (in %)

	West-Vlaanderen		Vlaams Gewest		Rijk	
	1992	2000	1992	2000	1992	2000
DIEPVRIESSECTOR						
aandeel arbeiders	88,8	82,0	84,3	82,4	83,7	79,0
aandeel bedienden	11,2	18,0	15,7	17,6	16,3	21,0
aandeel mannen	54,9	62,8	55,1	61,1	56,5	62,5
aandeel vrouwen	45,1	37,2	44,9	38,9	43,5	37,5
TOTAAL INDUSTRIE						
aandeel arbeiders	79,0	75,5	72,1	67,9	69,5	65,3
aandeel bedienden	21,0	24,5	27,9	32,1	30,5	34,7
aandeel mannen	70,7	72,8	75,3	76,3	76,9	77,7
aandeel vrouwen	29,3	27,2	24,7	23,7	23,1	22,3

Bron: RSZ 30 juni 1992-1999, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Dit relatieve belang van de arbeiders in de West-Vlaamse diepvriessector is (net zoals in Vlaanderen en België, en globaal in de industrie) in de periode 1992-2000 gedaald (van 88,8% tot 82,0%).

Inzake het aandeel van de vrouwelijke tewerkstelling stellen we vast dat er geen noemenswaardig verschil is af te leiden tussen de West-Vlaamse, Vlaamse en Belgische diepvriessector (37 à 39 %). De vrouwelijke tewerkstelling is er in relatieve termen wel belangrijker dan globaal in de industrie (22 à 27%). In de periode 1992-2000 is het aandeel van de vrouwelijke tewerkstelling in de totale West-Vlaamse diepvriestewerkstelling gedaald van 45,1% tot 37,2%. Deze daling wordt ook vastgesteld in Vlaanderen en het Rijk, zowel in de diepvriessector als globaal in de industrie (zij het in mindere mate).

Specialisatiegraad

Uit tabel 1 was reeds af te leiden dat circa 52% van de Belgische tewerkstelling in de diepvriesindustrie zich situeert in West-Vlaanderen. Voor de diepvriesgroente-

Tabel 5
Specialisatiegraad van de diepvriessector ten opzichte van de industrie, per West-Vlaams arrondissement en West-Vlaanderen als geheel, referentieregio: Vlaanderen

Arrondissement	Specialisatiegraad	
	1992	2000
Brugge	0,16	0,08
Diksmuide	0,00	0,00
Ieper	7,16	10,19
Kortrijk	0,71	1,01
Oostende	10,00	7,01
Roeselare	2,44	2,67
Tielt	5,24	5,56
Veurne	0,00	0,00
West-Vlaanderen	2,30	2,81

Bron: RSZ 30 juni 1992-1999, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

verwerkende nijverheid is dit aandeel nog hoger, namelijk 78%.

Aan de hand van de specialisatiegraad kunnen we ook een zekere indicatie geven van de mate waarin een regio (bijvoorbeeld West-Vlaanderen of een West-Vlaams arrondissement) gespecialiseerd is in een bepaalde (sub)sector in vergelijking met een ruimer referentiegebied (bijvoorbeeld Vlaanderen). De specialisatiegraad voor de diepvriessector in West-Vlaanderen wordt hier berekend via de verhouding tussen enerzijds het aandeel (inzake tewerkstelling) van de West-Vlaamse diepvriessector in de West-Vlaamse industrie en anderzijds het aandeel (inzake tewerkstelling) van de Vlaamse diepvriessector in de Vlaamse industrie. Is deze verhouding groter dan één, dan kan men stellen dat West-Vlaanderen een grote specialisatie kent inzake diepvriesactiviteiten.

In **tabel 5** werd deze berekening gedaan voor alle West-Vlaamse arrondissementen en West-Vlaanderen als geheel, voor de jaren 1992 en 2000. Zoals te verwachten kent West-Vlaanderen als geheel (2,8) en de arrondissementen Ieper (10,2), Oostende (7,0), Roeselare (2,7) en Tielt (5,6) (en in mindere mate Kortrijk) een sterke specialisatie in de diepvriessectoractiviteiten. Behoudens het arrondissement Oostende, kennen elk van deze arrondissementen en West-Vlaanderen als geheel een lichte stijging van de specialisatie-

graad in de periode 1992-2000. Enkel het arrondissement Ieper kende een forse stijging (van 7,2 naar 10,2).

Productie en export

Het belang van een sector dient niet alleen te worden uitgedrukt in cijfers van tewerkstelling, maar ook op basis van indicatoren zoals productie, omzet, investeringen en export. De beschikbare BTW-statistieken en de resultaten van de 'enquête naar de structuur van de ondernemingen' zijn evenwel niet gedetailleerd genoeg om de diepvriessector op West-Vlaams niveau te kunnen bespreken. Er zijn wel gegevens beschikbaar op Belgisch niveau inzake de diepvriesgroentesector. Rekening houdend met de hoge concentratie van deze productieactiviteiten in West-Vlaanderen is het relevant hierna louter ter illustratie een beknopte bespreking te geven van de beschikbare getallen voor de sector van de diepvriesgroenten voor België². Met een productie van 662.000 ton diepvriesgroenten heeft België circa 27% van de totale Europese diepvriesgroenteproductie, en is hiermee de belangrijkste Europese producent. In 1980 bedroeg deze Belgische productie nog 49.000 ton.

Sinds 1981 is België ook de belangrijkste Europese expor-

OPSLAG & ORDERPICKING

- vrieshuizen van Europees formaat
- eigen technische ploeg
- volledig geklimatiseerde laad- en loskaaien

Onze service: snelheid, geen wachttijden, het computergestuurd voorraadbeheer vervult al uw wensen, dienstenpakket op maat van de klant (orderpreparatie, eigen pickingzones, palletisering, adressering, administratie) en een perfecte registratie van alle bewegingen en stocks... dat noemen we VALUE ADDED LOGISTICS.

TRANSPORT & GROEPAGE

Volle ladingen doorheen heel Europa, groepage-transporten vanuit België naar L, NL, D, A, CH, UK, N, SK, S en DK en een feilloze distributie op maat en volgens de wensen van de klant.

Onze troeven: centrale ligging, meer dan 30 jaar ervaring in de sector, een perfect uitgerust wagenpark van 8 tot 22 ton, beproefde flexibiliteit door een fijnmazig, goed uitgekend distributienet en vakbekwaam personeel, dat ten allen tijde het hoofd koel houdt.

Doe de test en vraag ons meteen om inlichtingen

EUROFROST

N.V.

Izegemsestraat 412 - Industriezone B 8501 KORTRIJK (Heule)

Tel. 056 35 04 54 • Fax 056 35 21 40 • E-mail: eurofrost@eurofrost.be • www.eurofrost.be

teur van diepvriesgroenten. In 1999 werd dit exportbedrag geraamd op 495,5 miljoen EUR of 45% van de totale Europese export. Belangrijkste afzetlanden zijn Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Nederland en Italië.

Financiële analyse

Binnen het bestek van dit artikel bespreken we ook kort de evolutie van de belangrijkste financiële ratio's over de periode 1997-2000 voor de West-Vlaamse diepvriessector, voedingsnijverheid en industrie³. Deze financiële analyse heeft betrekking op de ondernemingen uit deze sector met zetel in West-Vlaanderen die voor de betrokken periode een jaarrekening neerlegden. Bedrijven met zetel buiten West-Vlaanderen, maar met vestiging(en) in West-Vlaanderen (bijvoorbeeld MC Cain Foods Belgium nv, Oostende), kunnen niet in deze analyse worden opgenomen⁴.

De volgende financiële ratio's worden hier beknopt besproken:

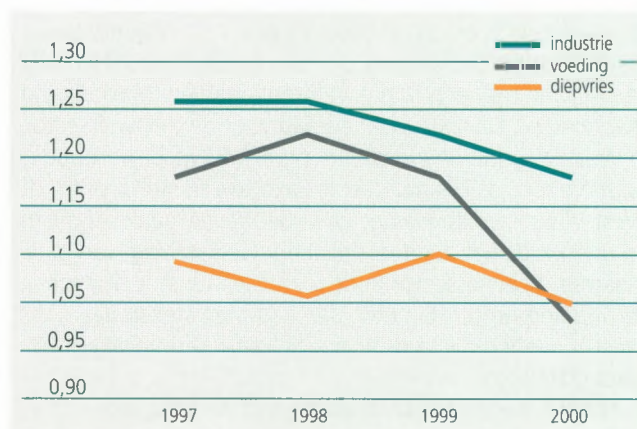
- Liquiditeitsratio of current ratio (verhouding vlottende activa en vreemd vermogen op korte termijn) als indicator van de mate waarin het bedrijf in staat is haar betalingsverplichtingen op korte termijn na te leven;
- Solvabiliteitsratio of financiële onafhankelijkheidsgraad (eigen vermogen op totaal vermogen) als indicator van de mate dat het bedrijf in staat is om haar financiële verplichtingen in verband met interestbetaling en schuldaflossing op meer dan één jaar na te komen;
- Rentabiliteitsratio of "rentabiliteit van het eigen vermogen na belastingen" (winst na belastingen op eigen vermogen) als indicator van het rendement op het geïnvesteerd risicodragend kapitaal.

De gemiddelde waarde van de current ratio bedroeg in 2000 bij de geselecteerde West-Vlaamse diepvriesbedrijven 1,01 en is globaal gezien sinds 1997 lichtjes aan het dalen (zie ook **figuur 3**). Een current ratio groter dan één wijst op een overschot van de vlottende activa op de korte termijnschulden. De situatie in de West-Vlaamse diepvriessector is dus "bevreemdend" te noemen, maar bijlange niet zo goed als globaal in de West-Vlaamse industrie, waar de veiligheidsmarge groter is (1,16), maar ook de laatste jaren een daling kent. Net zoals voor de volgende ratio's dient hierbij wel te worden vermeld dat het gebruik van gemiddelde ratio's impliceert dat we niet altijd zeker zijn dat dit gemiddelde een goede weergave is van de effectieve situatie in de sector. Immers, een of enkele grote bedrijven kunnen dit gemiddelde in belangrijke mate beïnvloeden. Bijgevolg wordt tevens de spreiding van de waarden geanalyseerd via de mediaanwaarde en de eerste en derde kwartielwaarde⁵. De gemiddelde waarde van de current ratio ligt in de diepvriessector (net zoals algemeen in de voeding en de industrie) onder de mediaan (zie **figuur 4**). Een beperkt aantal grote ondernemingen duwt dus de gemiddelde waarde naar beneden. De waarden van de current ratio zijn in de voeding en de industrie wel globaal gezien meer gespreid dan in de diepvriessector.

De gemiddelde waarde van de solvabiliteitsratio of onafhankelijkheidsgraad in de West-Vlaamse diepvriessector is nagenoeg constant gebleven op 20% à 21% (zie **figuur 5**).

Figuur 3

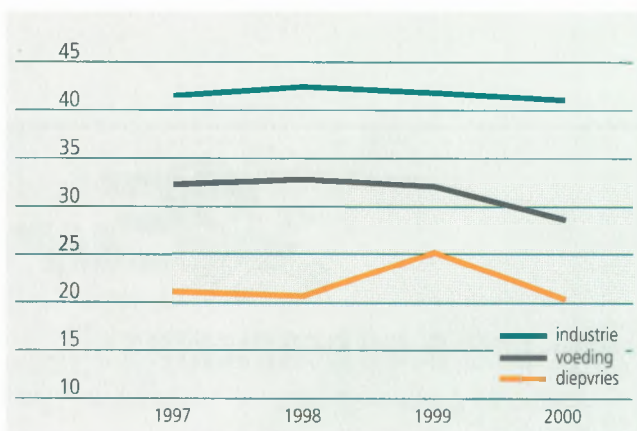
Current ratio voor de diepvriessector, voedingssector en industrie, West-Vlaanderen, gemiddelde, 1997-2000

Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 5

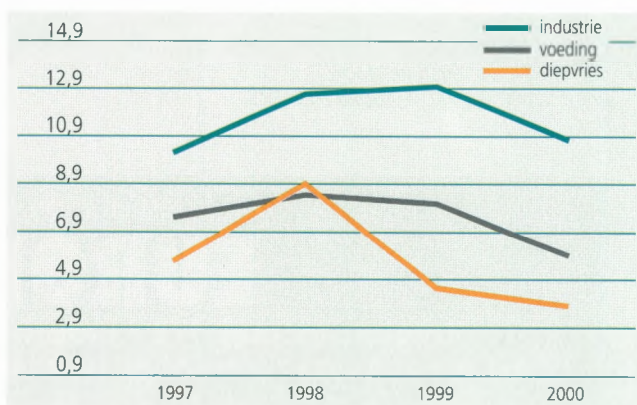
Solvabiliteitsratio voor de diepvriessector en industrie, West-Vlaanderen, gemiddelde, 1997-2000

Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

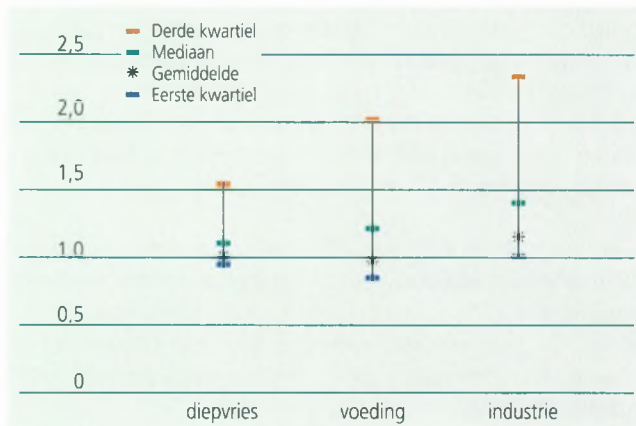
Figuur 7

Rentabiliteit van de diepvriessector, voedingssector en industrie, West-Vlaanderen, gemiddelde, 1997-2000

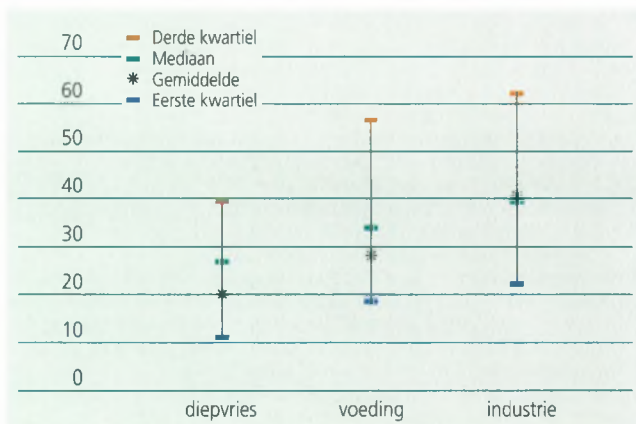
Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 4
Spreiding van de current ratio voor de diepvriessector, voedingssector en industrie in West-Vlaanderen in 2000

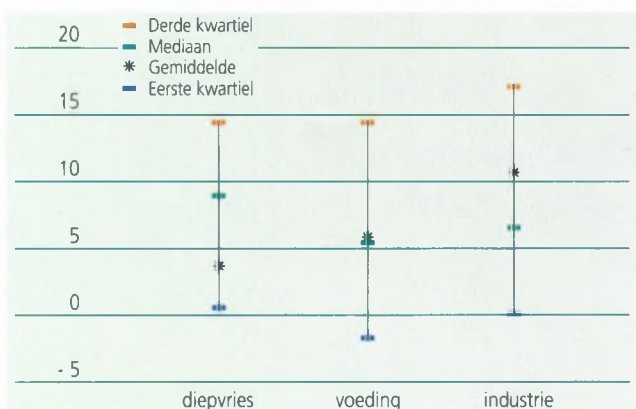
Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 6
Spreiding van de financiële onafhankelijkheidsgraad voor de diepvriessector, voedingssector en industrie in West-Vlaanderen in 2000

Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 8
Spreiding van de nettorentabiliteit van het eigen vermogen na belastingen voor de diepvriessector, voedingssector en industrie in West-Vlaanderen in 2000

Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Dit impliceert dat in deze sector het eigen vermogen één vijfde omvat van het totale vermogen. Dit is relatief laag, zeker wanneer dit wordt vergeleken met de voedingssector (29%) en de industrie (41%). Ook voor de solvabiliteitsratio is de mediaanwaarde (circa 27%) groter dan het gemiddelde (dit geldt ook voor de voeding maar niet voor de industrie) (zie **figuur 6**). De spreiding van de waarden is wel groter voor dat deel van de waarden die onder de mediaan liggen.

De gemiddelde waarde van de rendabiliteitsratio in de West-Vlaamse diepvriessector (3,8%) ligt lager dan in de West-Vlaamse voedingsnijverheid (5,9%) en industrie (10,7%) (zie **figuur 7**), waarbij er in de laatste jaren een dalende trend merkbaar is. Rekening houdend met de netto-opbrengst van risicoloze beleggingen en het risico dat inherent is verbonden aan het bedrijfsleven (risicopremie van ongeveer 33%), is een nettorentabiliteit van het eigen vermogen van minstens 7% noodzakelijk⁶. Tijdens de periode 1997-2000 bevond de gemiddelde waarde van deze rendabiliteitswaarde in de West-Vlaamse diepvriessector zich enkel in 1998 (8,9%) boven deze norm. Recente evoluties zoals grotere concentraties in de afzetkanalen van diepvriesproducten (met lagere verkoopmarges bij de producenten als gevolg) kunnen een verklaring geven bij deze situatie. De markt van de diepvriesproducten is immers een markt waar de kostprijs een belangrijk concurrentieel element is. Dankzij de hoge productievolumes en de hoge automatisatie van het productieproces kon de West-Vlaamse diepvriessector evenwel een belangrijk deel van de Europese exportmarkt innemen (zie hoger).

In tegenstelling tot de voedingssector en de industrie in het algemeen is het opvallend dat de gemiddelde waarde van de rentabiliteitsratio (3,8) in de diepvriessector (in belangrijke mate) lager ligt dan de mediaan (8,8) (zie **figuur 8**). Een beperkt aantal grote bedrijven trekken dus de gemiddelde waarde gevoelig naar beneden. De mediaanwaarde van de rentabiliteitsratio in de diepvriessector is ook groter dan globaal in de voeding en de industrie.

Factoren die de verdere ontwikkelingen zullen bepalen

Het agrovoedingscomplex is een belangrijke economische clusteractiviteit in West-Vlaanderen. De West-Vlaamse diepvriessector met 33 vestigingen en een totale tewerkstelling in 2000 van ruim 3.000 personen neemt hierin een bijzondere plaats in, temeer daar de meeste Belgische diepvriesgroentebedrijven zich in (de zuidelijke helft van) West-Vlaanderen situeren. Naast deze diepvriesgroentesector – die in West-Vlaanderen de belangrijkste diepvries-subsector is – werden in dit artikel ook de subsectoren besproken die betrekking hebben op de diepvriesverwerking van vis, visproducten, aardappelproducten en consumptie-ijs.

De succesfactoren voor de groei van de diepvriessector in West-Vlaanderen waren onder meer het familiaal ondernemersinitiatief, de aanwezige landbouwsector die bereid was om van extensieve teelten om te schakelen naar teelten met een hoge toegevoegde waarde (zoals groenten), en tenslotte ook de aanwezigheid van diep grondwater

(noodzakelijk voor het productieproces). De groei van deze sector werd ook in bijzondere mate ondersteund door continue investeringen in automatisatie van het productieproces, technologische innovatie en recent ook milieu-investeringen. In dit verband moet ook worden gewezen op de vele Europese middelen die vanuit het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw werden toegewezen aan (onder meer) de West-Vlaamse agrov voedingsbedrijven.

Net zoals de groenten de basis waren voor de oorspronkelijke ontwikkeling van de diepvriessector in West-Vlaanderen, zo zullen de groenten de basis blijven voor de verdere ontwikkelingen van deze typische West-Vlaamse sector. Groenten hebben een "gezond" imago en het verbruik ervan stijgt.

Evenwel tal van factoren interfereren op de voormelde basiselementen die destijds de groei hebben mogelijk gemaakt. Vooreerst zijn er de structurele problemen in de landbouwsector, wat zich onder meer uit in het dalend aantal landbouwersbedrijven. Verdere intensivering in de landbouw lijkt gezien de milieubeperkingen niet opportuun, terwijl bepaalde teelten (zoals bijvoorbeeld wortelen) bedreigd worden door bodemmoeheid. Daarnaast wordt het toegelaten gebruik van grondwater (zowel voor beregening in de landbouw als proceswater in de industrie) drastisch beperkt. Tevens valt op te merken dat landbouwers na een "leerperiode" te hebben doorlopen een dusdanige kwaliteit hebben bereikt zodat meer en meer landbouwers hun groenten niet meer laten afnemen door de groenteverwerkende nijverheid maar wel door de REO-veiling te Roeselare (waar een betere prijs kan worden bekomen).

Dit alles heeft tot gevolg dat de groeiende vraag naar diepvriesgroenten en bijgevolg de productiegroei in de groenteverwerkende nijverheid worden opgevangen via alternatieven, zijnde enerzijds de delocatie van de (extra) productie en anderzijds de aanvoer van groenten van buiten West-Vlaanderen. Reeds circa 40% van de verwerkte groenten in West-Vlaanderen wordt aangevoerd vanuit Noord-Frankrijk.

De strengere milieunormen worden door de sector als een bedreiging aanzien. Mits inachtneming van een noodzakelijke overgangperiode lijkt de sector wel bereid de nodige inspanningen te leveren om aan deze normen te voldoen. De gedifferentieerde aanpak van de verschillende lidstaten op het vlak van milieureglementering zet de sector op concurrentieel vlak wel onder zware druk.

Dat de sector bereid is om de nodige aandacht te besteden aan de milieuaspecten blijkt evenwel uit het feit dat momenteel in opdracht van het Streekplatform Roeselare-Tielt een onderzoek wordt uitgevoerd naar de mogelijkheden om tot samenwerking te komen op het vlak van watergebruik tussen de groenteverwerkende bedrijven en de landbouw, in die zin dat water afkomstig uit het productieproces van de groenteverwerkende bedrijven mogelijks zou worden aangewend als beregeningswater in de land- en tuinbouw.

Een volgende bedreiging situeert zich in de afzetkanalen. De groeiende macht van de distributeurs (als gevolg van de toenemende concentraties) zal verder groeien, waardoor een nog sterkere druk zal komen op de prijzen. Verwacht wordt dat buitenlandse diepvriesgroentebedrijven zullen lijden onder deze zware druk op de verkoopsmarges met sluitingen van vestigingen als gevolg. Dit geeft dan wel weer kansen aan de West-Vlaamse bedrijven, die concurrentieel sterk staan op het vlak van kostprijs, om zo hun positie in de markt te verstevigen.

Daarnaast zijn er nog vermeldenswaardige opportuniteiten die evenwel betrekking hebben op kleine nichemarkten die maximum 4 à 5% van de omzet kunnen omvatten. Het betreft de diepvriesmaaltijden, diepgevroren kruiden en biologische diepvriesproducten die een hoge toegevoegde waarde realiseren.

- 1 D. Decoster, "De diepvriesgroenten in West-Vlaanderen", West-Vlaanderen Werkt nr. 5/1984, blz. 253-256
- 2 Desimpel K. en Vanhaverbeke W., "Casestudy: the frozen vegetable industry in West Flanders", 2000.
- 3 Een volwaardige financiële analyse van de West-Vlaamse ondernemingen in de industrie, bouw en tertiaire sector werd opgenomen in het artikel van N. Depestel dat eerder is verschenen in West-Vlaanderen Werkt, nr. 4/2001.
- 4 Uiteindelijk werden de jaarrekeningen verwerkt van:
 - 22 West-Vlaamse diepvriesbedrijven, met een totale tewerkstelling van gemiddeld 1880 personen in 2000;
 - 372 West-Vlaamse voedingsbedrijven (gemiddeld 7.412 tewerkgestelden in 2000);
 - 2.832 West-Vlaamse industriële bedrijven (gemiddeld 74.414 personeelsleden in 2000).
- 5 Bij rangschikking van de waarden (in stijgende volgorde) situeert de mediaanwaarde zich op die plaats waar het aantal waarden in twee gelijke groepen wordt verdeeld. Beneden de eerste kwartielwaarde situeert zich 25% van het aantal waarden, terwijl boven de derde kwartielwaarde 25% van het aantal waarden ligt.
- 6 Depestel N., "Financiële analyse van de West-Vlaamse ondernemingen in de periode 1996-1999", West-Vlaanderen Werkt, nr. 4/2001, blz. 157 en 158.